

แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์มาใช้ในการจัดการ ด้านอุตสาหกรรมในประเทศไทย

ดร.กฤษฎา กาญจนรัชต์
มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

Received October 29, 2021, Revised November 3, 2021, Accepted December 2, 2021

บทคัดย่อ

การบริหารเชิงกลยุทธ์มาใช้ในการจัดการด้านอุตสาหกรรมในประเทศไทย ในการพัฒนาอุตสาหกรรมนั้น จำเป็นต้องผลักดันให้ภาคการผลิตมีความสมดุล มั่นคง และยั่งยืนซึ่งการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมที่สอดคล้องกับศักยภาพพื้นฐานของประเทศ โดยการนำวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีสารสนเทศ และนวัตกรรม มาประยุกต์ใช้ จะก่อให้เกิดการเพิ่มผลิตภาพ มูลค่า และมาตรฐานรวมถึงพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการให้มีความเข้มแข็ง และแข่งขันได้ในเวทีโลก ปรับปรุงกฎหมายกฎระเบียบ และกระบวนการต่างๆ ให้เอื้อต่อการลงทุน และกำหนดทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมพัฒนาระบบข้อมูลเชิงลึกด้านเศรษฐกิจอุตสาหกรรม เพื่อชี้แนะ และเตือนภัยภาคอุตสาหกรรมในประเทศไทย

แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์มาใช้ในการจัดการด้านอุตสาหกรรม ข้อเสนอแนะภาครัฐ 1) พัฒนามาตรฐาน การตรวจสอบรับรองกระบวนการและผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้กับภาคอุตสาหกรรม 2) พัฒนาอุตสาหกรรมที่สอดคล้องกับศักยภาพพื้นฐานของประเทศ และอุตสาหกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคต 3) พัฒนาผู้ประกอบการ และบุคลากรภาคอุตสาหกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทานให้เป็นผู้มีสมรรถนะสูง 4) ด้านทักษะการผลิต การบริหารจัดการ เทคโนโลยี และนวัตกรรม การต่อยอดงานวิจัย และนวัตกรรม เพื่อเพิ่มผลิตภาพและพัฒนามาตรฐานให้ภาคอุตสาหกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทาน เสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์ และห่วงโซ่อุปทานของภาคอุตสาหกรรม มีความสามารถในการแข่งขันในระดับที่สูงขึ้น

คำสำคัญ: แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์, การจัดการด้านอุตสาหกรรม

มจร

Strategic management concepts applied to industrial management in Thailand.

Dr.Krisadar Karnjanarat
Phitsanulok University

Abstract

Strategic Management Applied to Industrial Management in Thailand in the development of the industry it is necessary to push the manufacturing sector to be balanced, stable and sustainable. and develop an industry that is in line with the basic potential of the country by applying science, information technology and innovation This will lead to an increase in productivity, value and standards, as well as to develop the potential of entrepreneurs to be strong. And compete on the world stage Improve laws, regulations and processes conducive to investment and determine the direction of industrial development Develop a system of insights on the industrial economy to guide and warn the industrial sector in Thailand.

Strategic management concepts applied to industrial management. Government Recommendations 1) Develop standards and certify processes and products. To increase the capacity of the industrial sector 2) Develop industries those are in line with the basic potential of the country. And industries that are beneficial to economic development in the future. 3) Develop entrepreneurs and industrial personnel throughout the supply chain to be highly competent; 4) on production skills Management, technology and innovation, extension of research and innovation to increase productivity and develop standards for the industry throughout the value chain. Enhance logistics management efficiency and industrial supply chains have the ability to compete at a higher level .

Keywords: Strategic Management Concepts, Industrial Management

มจร

บทนำ

โลกของอุตสาหกรรมกำลังก้าวสู่การปฏิวัติครั้งใหม่ ที่เรียกว่า อุตสาหกรรม 4.0 (Industries 4.0) ที่จะกลายเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ “Industry 4.0” มาจากชื่อนโยบายอุตสาหกรรมแห่งชาติของเยอรมนีที่ประกาศเมื่อปี ค.ศ. 2013 แนวคิดก็คือ โลกของเราจะเข้าสู่ช่วงการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ภายใน 20 ปีข้างหน้า ทำให้หลายประเทศต่างก็ตื่นตัวกับผลกระทบที่จะติดตามมาด้วยเช่นเดียวกัน เนื่องจาก ปัจจุบันทุกประเทศบนโลกมีการเชื่อมต่อกันอย่างไร้พรมแดนในทุกมิติ ทั้งความร่วมมือทางการค้า ความร่วมมือด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น ซึ่งแน่นอนว่า ในอีกมุมหนึ่ง ย่อมเกิดการแข่งขันกันสูงขึ้นเรื่อย ๆ ด้วย ด้วยเหตุผลประการหลังนี้เอง หลายประเทศจำเป็นต้องปรับตัวสู่การพัฒนาในยุคอุตสาหกรรม 4.0 ตามกันไป เพื่อเพิ่มศักยภาพของตนเองในการแข่งขันนั่นเองการก้าวสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 จะมีเทคโนโลยีอัจฉริยะต่าง ๆ ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ อาทิ เครื่องจักรกลที่คิดได้ และสื่อสารเป็น 3D Printing ที่สามารถเปลี่ยนจินตนาการให้เป็นวัตถุของจริงที่จับต้องได้ หุ่นยนต์จะเข้ามาทำงานร่วมกับมนุษย์เสมือนเป็นเพื่อนร่วมงานคนหนึ่ง นอกจากนี้ (Modern Manufacturing: <https://www.mmthailand.com>) ยังมีเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือ Information Technology: IT ที่จะเข้ามาเป็นตัวกลางที่ทำให้การสื่อสารระหว่างคนกับเครื่องจักร และระหว่างเครื่องจักรด้วยกันเองเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เทคโนโลยีดังกล่าวนี้เอง ที่จะทำให้รูปแบบการผลิตเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง เพื่อประสิทธิภาพการผลิตและเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้บริโภค

รศ.พิชิต ล้ายอง อาจารย์ประจำภาควิชาวิศวกรรมไฟฟ้า คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กล่าวว่า อุตสาหกรรมที่เป็นอัตโนมัติ มีส่วนช่วยในการลดต้นทุนด้านแรงงาน เนื่องจากระบบอัตโนมัติ สามารถเข้ามาทดแทนการทำงานบางอย่างของมนุษย์ได้ และให้ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพมากกว่า แม้ว่าประเทศไทยจะมีการนำระบบอัตโนมัติมาใช้งานแล้วตลอดหลายสิบปีที่ผ่านมา แต่เป็นไปในลักษณะการใช้งานเฉพาะบางส่วน ไม่ใช่เต็มรูปแบบ นอกจากนี้ ประเทศไทยยังไม่มีศักยภาพเพียงพอถึงขั้นที่จะสามารถผลิตเทคโนโลยีใช้งานได้เอง และถึงแม้จะมีการวิจัยและพัฒนาอย่างมากแต่ก็ยังไม่สามารถนำมาปรับใช้เพื่ออำนวยความสะดวกได้อย่างเต็มรูปแบบจริงจัง และไม่สามารถนำไปสู่การสร้างสรรคผลิตภัณฑ์ที่เป็นเทคโนโลยีขั้นสูงได้

การเปลี่ยนแปลงจะพลิกโฉมหน้าการผลิตไปมากน้อยเพียงใด เทคโนโลยีอัตโนมัติรวมถึงหุ่นยนต์อัจฉริยะจะเข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างไรกับการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งนี้ และประเทศไทยในฐานะประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นฐานการผลิตด้านอุตสาหกรรมที่หลากหลายแห่งหนึ่งของโลกควรปรับตัว และพัฒนาไปในทิศทางใด มีความท้าทาย และโอกาสอะไรที่รอเราอยู่บ้าง ประเทศไทย ที่ต้องพึ่งพาอุตสาหกรรมการผลิตในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจต้องตื่นตัวกับการปฏิรูปอุตสาหกรรมครั้งนี้ ที่ผ่านมาระยะหนึ่ง เราจะเห็นว่า รัฐบาลเองพยายามที่จะสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลมากขึ้น รวมทั้งขยายเครือข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ครอบคลุมทั่วประเทศ ส่งเสริม E-Commerce, E-Document และ E-Learning ซึ่งล้วนเป็นการวางรากฐานการพัฒนาสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 ทั้งสิ้น

แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์มาใช้ในการจัดการ

การบริหารเชิงกลยุทธ์ เป็นศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินงานของผู้บริหาร เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และบรรลุวิสัยทัศน์ขององค์กร ซึ่งการกำหนดแนวทาง และทิศทางในการดำเนินงานนั้น จำเป็นจะต้องวิเคราะห์ และประเมินปัจจัยต่าง ๆ ที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อกำหนดวิธีการทำงานเพิ่มเติมจากเดิม หรือที่เรียกว่า “กลยุทธ์” พร้อมทั้งจัดทำกิจกรรม แผนงาน หรือโครงการให้สอดคล้องในแต่ละกลยุทธ์ เพื่อเป็นแนวทางขององค์กรที่จะสามารถบรรลุวิสัยทัศน์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้สูงสุด การบริหารเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วยกิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบขึ้นพื้นฐาน 4 กิจกรรม คือ ซึ่งกิจกรรมทั้ง 4 กิจกรรมนี้มีความสัมพันธ์ และเป็นกระบวนการต่อเนื่องกัน ดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (Strategic analysis)

การกำหนดกลยุทธ์ ขององค์กร การจะต้องพิจารณาสภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment) สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment) เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาโอกาส อุปสรรค จุดแข็ง และจุดอ่อน และความสามารถในการแข่งขัน

ปัจจัยแวดล้อมภายนอก หมายถึง สิ่งแวดล้อมขององค์กรซึ่งองค์กรไม่สามารถควบคุมได้ และอาจเป็นประโยชน์หรือเป็นภัย หากสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นประโยชน์ หรือเป็นปัจจัยด้านบวกต่อการดำเนินงานขององค์กรเราเรียกว่าโอกาส (Opportunities) คุณค่าที่สำคัญต่อองค์กรในอนาคต หากสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นภัยคุกคามหรือปัจจัยด้านลบต่อความสำเร็จขององค์กร การในอนาคต เราเรียกว่าอุปสรรค (Threats)

ปัจจัยแวดล้อมภายใน หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กร ซึ่งองค์กรสามารถควบคุมได้ และมีผลทำให้การดำเนินงานภายในองค์กรประสบผลสำเร็จ หรือล้มเหลวได้

จุดแข็ง (Strengths) หมายถึง ลักษณะเด่นของการดำเนินงานหน้าที่ต่าง ๆ ภายในองค์กร ลักษณะเช่นนี้เป็นปัจจัยเอื้อต่อความสำเร็จขององค์กร

จุดอ่อน (Weaknesses) หมายถึง การดำเนินงานขององค์กรไม่สามารถกระทำได้ดี อันเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จขององค์กรองค์กร การจะต้องหาทางแก้ไขจุดอ่อนที่เกิดขึ้น

ปัจจัยแวดล้อมภายในที่ควรพิจารณา

- Man บุคลากร รวมถึงผู้บริหารขององค์กร
- Money งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรแล้ว
- Material วัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเทคโนโลยี
- Management ระบบบริหารจัดการทุกด้าน เช่น การบริหารงานการเงิน พัสดุ งบประมาณ ทรัพยากรบุคคล การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

2. การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic planning)

การวางแผนยุทธศาสตร์ หรือ การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) เป็นกระบวนการตัดสินใจเพื่อกำหนดทิศทางในอนาคตขององค์กร โดยกำหนดสภาพการณ์ในอนาคตที่ต้องการบรรลุ และกำหนดแนวทางในการบรรลุสภาพการณ์ที่กำหนดบนพื้นฐานข้อมูลที่รอบด้านอย่างเป็นระบบ การกำหนดแนวทางที่จะบรรลุสภาพการณ์ในอนาคตที่ต้องการให้เกิด จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่รอบด้าน คือจะต้องคำนึงถึงทั้งสภาพการณ์ที่ต้องการให้เกิด ศักยภาพหรือขีดความสามารถขององค์กร

และการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม การกำหนดแนวทางที่จะบรรลุสภาพการณ์ในอนาคตที่ต้องการให้เกิดจะต้องเป็นระบบ คือ แนวทางที่กำหนดขึ้น จะต้องดำเนินไปอย่างเป็นขั้นเป็นตอน

การวางแผนยุทธศาสตร์จะต้องตอบคำถามหลัก 3 ประการ คือ

- 1) องค์กรกำลังจะก้าวไปทางไหน (Where are you going?)
- 2) สภาพแวดล้อมเป็นอย่างไร (What is the environment?)
- 3) องค์กรจะไปถึงจุดหมายได้อย่างไร (How do you get there?)

กระบวนการการวางแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Planning Processes) มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision)
- 2) กำหนดภารกิจหลักหรือพันธกิจ (Mission)
- 3) กำหนดเป้าประสงค์หรือจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนา (Goal)
- 4) กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์หรือยุทธศาสตร์ (Strategy)
- 5) กำหนดกลยุทธ์หรือแนวทางการพัฒนา

3. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategic implementation)

การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่ดำเนินงานต่อจากการกำหนดกลยุทธ์ เพื่อให้กลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นเป็นความจริงและประสบความสำเร็จตามต้องการ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกลยุทธ์ กลยุทธ์ที่ถูกกำหนดขึ้นอย่างดีโดยนักกลยุทธ์มืออาชีพอาจประสบความล้มเหลวในการปฏิบัติ ถ้าการวางแผนปฏิบัติการและการตัดสินใจดำเนินกลยุทธ์ผิดพลาด ในทางตรงกันข้าม กลยุทธ์ระดับพื้นฐานที่ไม่มีความโดดเด่นหรือมีช่องว่างอยู่บ้างอาจประสบความสำเร็จ และสร้างความเจริญเติบโตแก่องค์กรถ้าได้รับการวางแผน ดำเนินงาน ตรวจสอบ และปรับปรุงอย่างดีจากนักปฏิบัติที่มีความสามารถ การบรรลุถึงเป้าหมายทางหนึ่งคือการรวมพลัง (Synergy) ระหว่างหน่วยธุรกิจ และหน้าที่ซึ่งเป็นเหตุผลว่าทำไมองค์การจึงต้องทำการปรับโครงสร้างองค์กรใหม่หลังจากการรวบรวมกิจการ การรวมพลังเป็นการมองถึงทางรอดขององค์กร และการรวมพลังจะทำให้ผลตอบแทนการลงทุน (BOI) ของแต่ละหน่วยงานสูงกว่าการแยกทำงานอิสระ เช่น การรวมกันสร้างวัตถุดิบของหลาย ๆ แผนกที่สามารถใช้ร่วมกันได้หรือการรวมกันโฆษณาในสายผลิตภัณฑ์เดียวกัน เป็นต้น

4. การควบคุมและประเมินผลกลยุทธ์ (Strategic control and evaluation)

การศึกษาสัดส่วนมูลค่าเพิ่มต่างประเทศต่อในประเทศของสินค้าส่งออก พบว่า การส่งออกของไทยได้รับอานิสงส์จากผู้ผลิตต้นน้ำ แม้ว่าเราจะสามารถผลิตสินค้าชั้นกลางที่ซับซ้อนได้ เป็นเพราะเรานำเข้าปัจจัยการผลิตที่ซับซ้อนขึ้นเป็นผลมาจากการเข้าไปอยู่ในซัพพลายเชนของโลก แต่กลับไม่สามารถสร้างนวัตกรรมของตัวเองเพื่อต่อยอดหรือกระจายผลประโยชน์ (Spillover effect) เข้าไปในระบบเศรษฐกิจจึงเป็นการเติบโตแบบเทพอุ้มชูที่เกิดจากการอยู่ในห่วงโซ่การผลิตของบริษัทข้ามชาติ แต่ไม่ใช่การเติบโตแบบระเบิดจากข้างในหรือ Inside out (สมประวิณ มันประเสริฐ และก้องภพ วงศ์แก้ว, 2562) การที่ไทยไม่สามารถยกระดับการผลิต เพราะแรงงานไทยมีผลผลิตภาพการผลิตต่ำ ขาดการพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่จะนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์ ผลผลิตจากการลงทุนด้านการศึกษาไม่ตรงกับความต้องการของภาคเอกชน ระบบโลจิสติกส์ยังต้องพัฒนา ผู้ประกอบการขนาดกลาง และขนาด

เล็กยังเข้าไม่ถึงแหล่งทุน (ADB, 2015) ส่วนวิจัยกรุงศรีได้จัดทำดัชนีวัดศักยภาพของอุตสาหกรรมโดยเปรียบเทียบ 64 ประเทศซึ่งครอบคลุมการค้าประมาณร้อยละ 93 ของการค้าโลกทั้งหมดเพื่อวัดความสามารถในการแข่งขันเชิงคุณภาพและเชิงผลลัพธ์โดยดูจากผลิตภาพแรงงาน สัดส่วนการส่งออกมูลค่าเพิ่มในอุตสาหกรรม และมูลค่าเพิ่มที่เกิดขึ้นในประเทศ

การศึกษาพบว่า ประเทศไทยมีศักยภาพอุตสาหกรรมอยู่ในอันดับที่ 35 และมีอุตสาหกรรมไทยที่ติด 1 ใน 15 อันดับ ของโลกอยู่ 7 อุตสาหกรรมด้วยกัน ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตถ่านโค้กและผลิตภัณฑ์จากการถลุงน้ำมัน (อันดับ 9) อุตสาหกรรมยางและพลาสติก (อันดับ 9) อุตสาหกรรมการผลิตอาหารและเครื่องดื่ม (อันดับ 11) อุตสาหกรรมสุขภาพ (อันดับ 11) อุตสาหกรรมนันทนาการ (อันดับ 13) อุตสาหกรรมค้าปลีก และค้าส่ง (อันดับ 14) อุตสาหกรรมสิ่งทอ (อันดับ 15) ส่วนอุตสาหกรรมไทยที่ติด 3 ลำดับสุดท้าย ได้แก่ อุตสาหกรรมก่อสร้าง (อันดับ 64) อุตสาหกรรมการศึกษา (อันดับ 60) และอุตสาหกรรมไอที (อันดับ 61) ที่น่าสนใจว่านี่คือมีประเทศในอาเซียนอื่น ๆ ที่มีอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพโดดเด่นจนติดอันดับ 1 ใน 5 ของโลก เช่น เวียดนามในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าและสิ่งทอ สิงคโปร์ในกิจการเกี่ยวกับการเงินและคอมพิวเตอร์ อินโดนีเซียจะขานาญเป็นลำดับ 5 เรื่องอาหารและเครื่องดื่ม ซึ่งเรามักจะคิดว่าไทยเป็นเอกในอาเซียน (กรุงเทพธุรกิจ: <https://www.bangkokbiznews.com>) นอกจากนี้ ประเทศเพื่อนบ้านยังมีการพัฒนาแบบก้าวกระโดด เช่น เวียดนาม และกัมพูชาซึ่งจะทำให้ประเทศไทยแข่งขันได้ยากขึ้นใน 5 ปีข้างหน้า (วิจัยกรุงศรี, กรกฎาคม 2564) ก้าวในอ่าวไทยจะเริ่มหมดลงภายในประมาณ 15 ปีข้างหน้านี้ รัฐบาลไทยยังคงฝากความหวังไว้กับการพัฒนาของเขตเศรษฐกิจพิเศษ สำหรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย (S-curve) ใหม่ในภาคตะวันออกที่จะนำพาประเทศไทยไปสู่ไทยแลนด์ 4.0 ให้เป็นประเทศที่ก้าวพ้นกับดักรายได้ปานกลางโดยมีอุตสาหกรรมการผลิตที่ใช้นวัตกรรมการวิจัยเป็นฐาน โดยตั้งเป้าการจัดสรรงบประมาณสูงถึง 1.5 ล้านล้านบาท แต่อุตสาหกรรมยุคใหม่ที่จะสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ไม่ใช่อุตสาหกรรมการผลิตแบบเดิม ๆ ที่ผู้ประกอบการไทยมีความถนัดอีกต่อไป แต่ต้องความรู้ที่เกี่ยวกับการใช้นวัตกรรมและบุคลากรด้านดิจิทัลในอุตสาหกรรมยุคใหม่ของไทยมีน้อยมาก โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการผลิตประเภทไฮเทค การดึงดูดแต่ทุนอย่างเดียวให้ลงที่ EEC จึงไม่น่าจะเพียงพอ รัฐบาลมีความจำเป็นต้องส่งเสริมการนำเข้าบุคลากรจากต่างประเทศและต้องปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมในเมืองในปัจจุบันให้เป็นอุตสาหกรรม 4.0 ที่อาศัยนวัตกรรม และความรู้ ใช้หุ่นยนต์และปัญญาประดิษฐ์โดยไม่ต้องอาศัยแรงงานไร้ทักษะต่างชาติยิ่งอุตสาหกรรมการศึกษาของไทยอยู่ในลำดับที่ 60 จาก 76 อันดับของโลก ความต้องการบุคลากรต่างชาติก็ยิ่งจำเป็นมากขึ้น

ศักดา สารพัฒน์วิทยา ผู้จัดการ บริษัท ทรอปิคอลเทค จำกัด ให้ความเห็นว่า สำหรับเมืองไทยอาจยังต้องใช้เวลาอีกสักระยะในการปรับตัวสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 ธรรมชาติของอุตสาหกรรมในบ้านเราเป็นอุตสาหกรรมที่ยังต้องพึ่งพาฝีมือแรงงานอยู่มาก การตัดสินใจใช้ระบบอัตโนมัติในการปฏิบัติงานแบบทั้งระบบอาจไม่เป็นผลดีเท่าที่ควร เนื่องจากอาจเป็นการลงทุนที่เกินความจำเป็น ของบางอย่างไม่จำเป็นต้องพึ่งระบบอัตโนมัติเสมอไป จึงควรนำปรับใช้เป็นแบบกึ่งอัตโนมัติน่าจะดีกว่า เพราะบริบทของอุตสาหกรรมในบ้านเราต้องการการทำงานที่ใช้ฝีมือ แต่อย่างไรก็ตาม ระบบอัตโนมัติก็จะเหมาะกับบางระบบ เช่น ระบบที่ต้องการความแม่นยำสูงๆ ที่คนไม่สามารถทำงานได้ จึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสมเป็นหลัก อาจใช้วิธีการบริหารจัดการรูปแบบอื่นๆ และใช้ออโตเมชันมาเสริม เรามีบุคลากรที่มีคุณภาพอยู่แล้ว ควรที่จะนำมาปรับใช้ให้เหมาะกับธรรมชาติของแต่ละองค์กรมากกว่า

“สำหรับภาคการผลิต มีการลงทุนด้านระบบอัตโนมัติขึ้นด้วยเป้าประสงค์หลายประการ อาทิ ลงทุนเพื่อเพิ่มรายได้ ลงทุนเพื่อลดรายจ่าย หากพิจารณาว่าการลงทุนนั้นสามารถตอบโจทย์ความต้องการทั้งสองประการข้างต้นได้ การลงทุนนั้นย่อมดีแน่นอน แต่อาจต้องวิเคราะห์เพิ่มว่า ระบบนั้นถ้านำมาใช้งานแล้วจะมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนหรือไม่หรือจะเป็นประโยชน์ต่อชีวิตพวกเขาเหล่านั้นมากกว่ากัน หากอัตโนมัติสามารถมาทดแทนการทำงานของคน แล้วบริหารจัดการและพัฒนาให้คนๆ นั้นมีศักยภาพในการทำงานที่ดีขึ้น หรือพัฒนาไปสู่การทำงานในด้านอื่นที่เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับชีวิตเขานับว่าเป็นสิ่งที่ดี เมื่อคนมีการพัฒนา ก็ส่งผลให้องค์กรได้มีขีดความสามารถเพิ่มขึ้นเป็นผลพลอยได้” คุณศักดา สารพัดวิทยา กล่าวเสริม “มากไปก็ไม่ดี น้อยไปก็ไม่ควร” เป็นบทสรุปได้เป็นอย่างดีสำหรับอุตสาหกรรมในประเทศไทยหากจะต้องนำเอาระบบอัตโนมัติ หรือ อัตโนมัติ มาใช้งาน สิ่งสำคัญอยู่ที่ “จุดตรงกลาง” กล่าวคือ จะต้องพิจารณาการใช้งานเทคโนโลยีอัตโนมัติให้เหมาะสมกับบริบทของอุตสาหกรรมในประเทศ ใช้เพื่อพัฒนา และปรับปรุงการผลิตให้ดีขึ้น แต่ต้องไม่กระทบต่อวิถีชีวิตของคนน่าจะเป็นสิ่งที่ดีที่สุด

การพัฒนาอุตสาหกรรม

พัฒนา หมายถึงการทำให้เจริญ ทำให้ดีขึ้น **การพัฒนาอุตสาหกรรม** จึงหมายถึง การให้ภาคอุตสาหกรรมเจริญขึ้น คำว่า การพัฒนาอุตสาหกรรม ในภาษาอังกฤษ คือ industrial development แต่ยังมีอีกคำที่ใช้กันมากคือ industrialization ในภาษาอังกฤษสองคำนี้ มีความหมายที่แตกต่างกันบ้าง คำว่า industrial development หมายถึง การพัฒนาอุตสาหกรรม แต่คำว่า industrialization มีความหมายไปในทางทำให้หรือกลายเป็นเศรษฐกิจอุตสาหกรรมมากกว่า ถ้าประเทศใดมี industrialization แล้ว กิจกรรมอุตสาหกรรม เช่น สินค้าที่ผลิตได้และการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมของประเทศจะมีสัดส่วนที่สูงขึ้น เราจึงมักจะเรียกประเทศที่มีความเจริญของอุตสาหกรรมว่าเป็นประเทศอุตสาหกรรม (industrial country) แต่ประเทศที่มีอุตสาหกรรมมาก ก็อาจมีการด้อยพัฒนาของอุตสาหกรรมในบางลักษณะ เช่น มีเทคโนโลยีที่ล้าสมัย หรือมีประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าต่ำ อย่างไรก็ตาม คำว่า industrial development กับ industrialization มักจะใช้ปะปนกัน ซึ่งหมายถึงการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของการพัฒนาอุตสาหกรรมประเทศต่าง ๆ มักถือเอาการพัฒนาอุตสาหกรรมเป็นเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนานำไปสู่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้ประชาชนมีรายได้ และมีมาตรฐานการครองชีพที่สูงขึ้น การพัฒนาอุตสาหกรรมจึงถือกันว่าเป็นแนวทางสำคัญที่จะทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าทางด้านอื่น ๆ เช่นการพัฒนาเทคโนโลยีและคุณภาพของคน ด้วยเหตุนี้เอง คำว่า “การพัฒนาอุตสาหกรรม” กับ “การพัฒนาเศรษฐกิจ” จึงมีการใช้ปะปนกันและบางคนถือว่ามีความหมายอย่างเดียวกัน

ในช่วงทศวรรษแรกที่มีการส่งเสริมการส่งออก นโยบาย และมาตรการการปกป้องคุ้มครองอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าหลายอย่าง เช่น การเก็บภาษีศุลกากรในสินค้าอุตสาหกรรมที่มีการนำเข้ามากในประเทศในอัตราสูง และการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าโดยการให้สิทธิพิเศษโดยคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก แม้นโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมเริ่มหันไปในทิศทางส่งเสริมการส่งออก โดยมีมาตรการรองรับหลายประการ

ทั้งการคืนอากรในวัตถุดิบนำเข้าสำหรับการผลิตอุตสาหกรรมที่มีการส่งออก และการให้สิทธิประโยชน์ การส่งเสริมการลงทุนแก่อุตสาหกรรมส่งออก รวมทั้งการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศใน อุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อการส่งออก ในเวลาต่อมา เมื่อมีการส่งเสริมการส่งออกในสินค้าอุตสาหกรรม ประสบความสำเร็จในการผลิตด้านการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างชัดเจน จึงมีการปรับเปลี่ยนนโยบาย เพื่อลดการคุ้มครองอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าลง เช่น การลดภาษีศุลกากร การลดการส่งเสริม อุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าโดยคณะกรรมการการส่งเสริมการลงทุน แม้ภาคอุตสาหกรรมไทยจะมีการเจริญเติบโตมาก จนภาคอุตสาหกรรมกลายเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีความสำคัญมากในผลิตภัณฑ์ มวลรวมประชาชาติ(GDP) แต่การเจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรมก็มีการชะลอตัวลงอย่างมากในช่วง ทศวรรษ 1990 หลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 1997 แม้เศรษฐกิจไทยมีการฟื้นตัวขึ้นมาได้ใน ช่วงเวลาไม่กี่ปี แต่อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจรวมทั้งการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม การ ส่งออกก็ได้ชะลอตัวลงไปมาก

การเปลี่ยนแปลงในอุตสาหกรรมไทย

เดิมประเทศไทยมีการพัฒนาอุตสาหกรรมในขอบเขตที่จำกัด ในสมัยกรุงศรีอยุธยาและ ตอนต้นของกรุงรัตนโกสินทร์ อุตสาหกรรมที่สำคัญส่วนใหญ่เป็นการผลิตสินค้าหัตถกรรม และการแปรรูปลินค้าเกษตรอย่างง่าย ๆ ต่อมาจึงมีการตั้งโรงสีข้าว โรงเลื่อย โรงเหล้า โรงเบียร์ โรงน้ำตาล และ โรงงานปูนซีเมนต์ที่มีลักษณะเป็นโรงงานอุตสาหกรรม ในช่วงเวลาสิบกว่าปีหลังสงครามโลกครั้งที่สอง นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมเน้นเรื่องการลงทุนโดยรัฐ มีการก่อตั้งรัฐวิสาหกิจเพื่อผลิตสินค้า อุตสาหกรรมหลายแห่ง สินค้าอุตสาหกรรมที่ผลิตโดยรัฐวิสาหกิจมีอยู่หลายอย่าง เช่น สิ่งทอ น้ำตาล กระดาษ การทอกระสอบ การดำเนินนโยบายของรัฐวิสาหกิจโดยทั่วไปไม่มีประสิทธิภาพ และกิจการ เอกชนมีความลังเลใจในการลงทุนผลิตสินค้าอุตสาหกรรม เพราะต้องแข่งขันกับรัฐวิสาหกิจ อุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นจากการลงทุนของเอกชนในช่วงเวลานั้นจึงมีไม่มาก และส่วนมากมีขนาดเล็ก เช่น โรงสีข้าว โรงเลื่อย และสินค้าหัตถกรรม ต่อมา การศึกษาของธนาคารโลกในปี 1957 มีการแนะนำให้ รัฐบาลไทยละเว้นการลงทุนโดยตรงในภาคอุตสาหกรรม และส่งเสริมให้ภาคเอกชนเป็นผู้ลงทุน โดย รัฐบาลให้การสนับสนุนด้านการสร้างสิ่งสาธารณูปโภค เช่น การปรับปรุงด้านพลังงานไฟฟ้า และการ คมนาคมขนส่ง ข้อเสนอให้มีการนำสู่การปฏิบัติโดยรัฐบาลไทยในสมัยต่อมาในปี 1960 มีการตรา พ.ร.บ. ส่งเสริมการลงทุนในกิจกรรมอุตสาหกรรมขึ้น เพื่อให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ลงทุนตาม พ.ร.บ.นี้ การศึกษา ในเรื่องการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย จึงถือกันว่าประเทศไทยเข้าสู่ยุคที่มีอุตสาหกรรมใหม่ตั้งแต่ประมาณ ปี 1960 เป็นต้นมา เพราะหลังจากนั้นมีอุตสาหกรรมใหม่ ๆ เกิดขึ้นจำนวนมาก มีการลงทุนจาก ต่างประเทศในหลายอุตสาหกรรม เช่น อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า การประกอบรถยนต์และ รถจักรยานยนต์ เคมีภัณฑ์ และสิ่งทอ เป็นต้น

การพัฒนาอุตสาหกรรมในช่วง 10 ปีแรก ตั้งแต่ ค.ศ. 1960 ถึง ค.ศ. 1969 เน้นกลยุทธ์การ ทดแทนการนำเข้า (import substitution) เป็นสำคัญ มีการผลิตสินค้าเพื่อทดแทนสินค้าที่ก่อนหน้านี้ มีการนำเข้ามาเพื่อจำหน่ายภายในประเทศ (Published by somsaktham :<https://laymaneconomicsblog.wordpress.com>) รวมทั้งสินค้าที่มีลักษณะเป็นการประกอบ ชิ้นส่วน เช่น การประกอบรถยนต์และเครื่องใช้ไฟฟ้า ต่อมาตั้งแต่ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 3 (ค.ศ. 1972-1976) จึงมีการเริ่มส่งเสริมอุตสาหกรรมส่งออกมากขึ้น ทั้งนี้เกิดขึ้นด้วยเหตุผลหลาย ประการ คือ อุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าบางประเภทเริ่มมีการชะลอตัวลง และมีการวิพากษ์วิจารณ์

กันมากกว่า การทดแทนการนำเข้าในภาคอุตสาหกรรมมีส่วนช่วยในการประหยัดเงินตราของประเทศได้ไม่มาก เพราะสินค้าทุน สินค้าขั้นกลาง และวัตถุดิบส่วนใหญ่ต้องพึ่งพาการนำเข้า ทั้งยังมีผลก่อให้เกิดการกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมใกล้กรุงเทพฯ เพราะโรงงานจะตั้งอยู่ในแหล่งที่ใกล้ตลาด และในเขตที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อมมูล นักวิชาการสมัยนั้นต่างก็สนับสนุนกลยุทธ์การส่งเสริมการส่งออกในสินค้าอุตสาหกรรม เพราะเห็นว่าการพัฒนาการส่งออกทำให้อุตสาหกรรมมีประสิทธิภาพสูงขึ้น มีการประหยัดจากขนาด (economies of scale) เพราะมีตลาดโลกเป็นตลาดรองรับ และไทยก็มีข้อได้เปรียบทางด้านแรงงาน และวัตถุดิบทางการเกษตร การได้เห็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ เช่น เกาหลีใต้ และได้เห็นว่าที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากจากการพัฒนาการส่งออก ก็มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงแนวคิดในการพัฒนาอุตสาหกรรมด้วย ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา อุตสาหกรรมส่งออกของไทย ก็มีอัตราการเจริญเติบโตที่สูงมากตลอดระยะเวลาหลายทศวรรษ อุตสาหกรรมส่งออกที่สำคัญของไทยในระยะแรกๆ ได้แก่ สินค้าประเภทอาหาร สิ่งทอ และเสื้อผ้าสำเร็จรูป ต่อมาสินค้าออกของไทยก็มีความหลากหลายมากขึ้น ทั้งอัญมณี ผลิตภัณฑ์พลาสติก และเซรามิก เพอร์นิเจอร์ และเครื่องไฟฟ้าบางชนิด ในช่วงตั้งแต่ประมาณปี ค.ศ. 1987 เป็นต้นมา การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนในค่าของเงินในประเทศญี่ปุ่น ได้หวัน เกาหลี และประเทศอื่นๆ ประกอบกับการมีบรรยากาศการลงทุนที่ดีของไทย มีส่วนกระตุ้นให้เกิดการลงทุนจากต่างประเทศในประเทศไทยในหลายอุตสาหกรรม ทั้งอิเล็กทรอนิกส์ ชิ้นส่วนรถยนต์และเครื่องใช้ไฟฟ้า ตลอดจนสินค้าขั้นกลางและสินค้าอุตสาหกรรมส่งออกอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก การลงทุนจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมไทยมีปริมาณเพิ่มขึ้นมากและมีความหลากหลายมากขึ้น

ในช่วงครึ่งแรกของทศวรรษ 1980 เงินบาทมีค่าสูงขึ้นตามค่าเงินดอลลาร์สหรัฐ จึงมีผลกระทบต่อ การส่งออก รัฐบาลไทยต้องมีการปรับลดค่าเงินบาทในปี 1981 และ 1984 ในช่วงครึ่งหลังของทศวรรษ 1980 การลดลงของอัตราดอกเบี้ยและราคาน้ำมัน และการปรับตัวของค่าเงินในสกุลสำคัญของโลก ควบคู่กับการปรับค่าเงินบาทในช่วงเวลาก่อนหน้านั้น และการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลก ทำให้การส่งออก จากประเทศไทย โดยเฉพาะการส่งออกในสินค้าอุตสาหกรรมมีการขยายตัวในอัตราสูง การปรับตัว สูงขึ้นของค่าเงินเยนญี่ปุ่น และค่าเงินของประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ประกอบกับบรรยากาศการลงทุนที่ ดีของประเทศไทย ทำให้มีเงินทุนจากต่างประเทศไหลเข้าสู่ประเทศไทยจำนวนมาก ในช่วงปี 1987-1992 นอกจากปริมาณการลงทุนที่เพิ่มมากขึ้นแล้ว โครงสร้างการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมในช่วงนี้ก็ การเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยมีการลงทุนในอุตสาหกรรมส่งออก อุตสาหกรรมเครื่องจักรกล และ ชิ้นส่วนมากขึ้น ซึ่งมีส่วนทำให้โครงสร้างของภาคอุตสาหกรรมเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยมีการผลิต ชิ้นส่วน อุปกรณ์ และสินค้าขั้นกลางมากขึ้น นอกจากการลงทุนโดยตรงแล้ว การลงทุนในตลาด หลักทรัพย์ก็มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นในช่วงนี้ สถานการณ์เศรษฐกิจระหว่างประเทศที่เอื้ออำนวยนี้มีผลทำ ให้เศรษฐกิจไทยมีการขยายตัวในอัตราที่สูง ราคาที่ดิน อสังหาริมทรัพย์และราคาหลักทรัพย์ต่างๆ ก็ ขยายตัวสูงขึ้นไปมาก ในช่วงปี 1988-1990 เศรษฐกิจไทยมีอัตราการขยายตัวที่สูงมาก มีการ เจริญเติบโตในระดับสูงกว่าร้อยละ 10 ต่อปีติดต่อกันถึง 3 ปีหลังจากนั้น เศรษฐกิจไทยก็มีการขยายตัว อย่างต่อเนื่องเป็นเวลาหลายปี การไหลเข้าของเงินทุนต่างประเทศนับว่ามีส่วนทำให้เกิดการเจริญเติบโต ของเศรษฐกิจไทยในช่วงนี้ และนำไปสู่การใช้นโยบายการเปิดเสรีทางการเงินช่วงเวลาต่อมา

สถานการณ์อุตสาหกรรมไทยในช่วง วิฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ

ในทศวรรษ 1990 สถานการณ์เศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนแปลงไปมาก ประกอบกับการใช้ยาที่เกินตัวของภาครัฐและภาคเอกชนในช่วงที่เศรษฐกิจไทย ขยายตัวในอัตราสูงได้สร้างปัญหาทางเศรษฐกิจจนลุกลามไปสู่ วิกฤตการณ์ในเวลาต่อมา ในช่วงกลางทศวรรษที่ 1990 ประเทศไทยต้องประสบกับการขาดดุลในดุลบัญชีเดินสะพัดที่สูงมาก การเปิดเสรีทางการเงินก็ส่งผลให้มีเงินทุนไหลเข้าประเทศเป็นจำนวนมาก ในช่วงเวลานั้นอัตราดอกเบี้ยในประเทศไทยมีระดับที่สูงกว่าอัตราในต่างประเทศมาก จึงทำให้ภาคเอกชนในประเทศไทยมีการกู้ยืมเงินจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นมาก การไหลเข้าของเงินตราต่างประเทศทั้งจากการลงทุนโดยตรง การลงทุนในตลาดหลักทรัพย์และเงินทุนจากการกู้ยืมช่วยทำให้เศรษฐกิจไทยมีการเจริญเติบโตต่อไปโดยยังมีดุลการชำระเงินที่เกินดุล และทำให้ประชาชนมีการใช้จ่ายที่สูงมาก ในปี 1995 และ 1996 การขาดดุลในบัญชีเดินสะพัดเพิ่มสูงขึ้นมาก จนถึงขีดอันตราย ในขณะเดียวกัน การส่งออกของสินค้าไทยกลับมีการขยายตัวลดลงไปมาก ในปี 1996 การส่งออกของไทยมีอัตราการขยายตัวที่ติดลบ หลังจากที่มีการขยายตัวในอัตราสูงอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน ในช่วงเวลานั้น หลายฝ่ายต่างมีความกังวลถึงการลดลงของความสามารถในการแข่งขันของไทย การขาดดุลในดุลการค้าในอัตราสูงประกอบกับความไม่เสถียรภาพในภาคการเงิน ทำให้ นักธุรกิจและประชาชนทั่วไปเริ่มคาดคะเนว่า สถาบันการเงินอาจต้องประสบกับการล้มละลายและรัฐบาลอาจต้องประคองค่าเงินบาทลง จึงแห่กันไปถอนเงินจากระบบธนาคารและเก็งกำไรในค่าเงินจนมีผลลุกลามเป็นวิกฤตการณ์ทางการเงินครั้งใหญ่ในปี 1997-1998

หลังวิกฤตเศรษฐกิจครั้งใหญ่ หลายฝ่ายตระหนักถึงปัญหาและจุดอ่อนของอุตสาหกรรมไทย และการลดน้อยลงในขีดความสามารถการแข่งขันของสินค้าไทย รัฐบาลไทยด้วยความร่วมมือของภาคเอกชน จึงได้จัดทำแผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมขึ้นในปี 1998 แผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมนี้ เป็นผลการระดมความคิดระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐบาล นักวิชาการ และผู้ประกอบการเอกชนในสาขาต่างๆ มีการกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ อภิปรายถึงปัญหาและอุปสรรค และวิเคราะห์ขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยระบุถึงจุดแข็งจุดอ่อน ข้อจำกัดและโอกาสในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม จนกระทั่งมีการกำหนดกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการเพื่อการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมขึ้นในอุตสาหกรรม 13 สาขา ซึ่งครอบคลุมกลุ่มอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ของประเทศ และมีการกำหนดแผนและโครงการภายใต้แผนปรับโครงสร้าง โดยมีการจัดสรรงบประมาณขึ้นเพื่อดำเนินการตามแผน

ต่อมาในปี ค.ศ. 2000 รัฐบาลไทยก็มีการกำหนดโครงการในแผนการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมในขั้นที่สองขึ้น แต่แผนการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมทั้งสองระยะนี้ส่วนใหญ่ยังไม่มี การนำปฏิบัติ โดยรัฐบาลในสมัยต่อมาหันไปสนใจปัญหาเศรษฐกิจในด้านอื่น เช่น การพยุหราคาพืชผลทางการเกษตร และการกระตุ้นอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะสั้น สำหรับนโยบาย อุตสาหกรรม ก็มีการกล่าวถึงการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และมีการกำหนดมาตรการส่งเสริมอุตสาหกรรมเฉพาะกลุ่ม เช่น ยานยนต์ และสิ่งทอ โดยมีคำขวัญว่า กรุงเทพมหานคร และให้ประเทศไทยมีเมืองดีทรอยต์(Detroit)แห่งเอเชีย ทางกระทรวงอุตสาหกรรมก็มีการกำหนดแผนแม่บทอุตสาหกรรมออกมาหลายแผน แต่นโยบายและมาตรการการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ดูเหมือนว่ามีอยู่เป็นจำนวนมากนี้ กลับไม่มีการแปลงสู่การปฏิบัติ เพราะไม่มีมาตรการรองรับที่ชัดเจน และยุทธศาสตร์หรือนโยบายหลายอย่างก็ไม่มี ความต่อเนื่องทั้งในระดับนโยบายและในระดับปฏิบัติ นโยบายและแผนงานที่กำหนดไว้ในสมัยหนึ่ง รวมทั้งแผนการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม

ซึ่งเป็นผลจากการระดมความคิดของบุคคลฝ่ายต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรม เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลก็ได้หยุดลงโดยไม่มีผู้ใดกล่าวถึงอีก

ตามทฤษฎีของการเจริญเติบโตนั้น ประเทศจะไม่สามารถเจริญอย่างก้าวกระโดดได้หากอาศัยแต่เพียงทุน และแรงงานเท่านั้น แต่จะต้องมีปัจจัยอื่น ๆ เช่น นวัตกรรมการผลิตทั้งจากด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม ด้านการจัดการ ตลอดจนการปรับเปลี่ยนระเบียบกฎหมายหรือนโยบายซึ่งตัววัดปัจจัยเร่งการเจริญเติบโตที่เป็นปัจจัยด้านอื่นๆ ที่ไม่ใช่ทุนหรือแรงงานนี้เรียกรวม ๆ ว่าผลิตภาพการผลิตรวม (Total Factor Productivity: TFP) การศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ผลิตภาพการผลิตรวมของไทย TFP ซึ่งวัดจากปัจจัยขับเคลื่อนนอกเหนือจากปัจจัยพื้นฐาน เช่น เทคโนโลยีและนวัตกรรมในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา มีแนวโน้มลดลง การศึกษา TFP ในระดับอุตสาหกรรมไทยพบว่า อุตสาหกรรมที่มี TFP เพิ่มขึ้นจากปี 2549 มีเพียง 4 กลุ่มคือ วัสดุรีไซเคิล ยาสูบ อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ทวีและอุปกรณ์โทรคมนาคม (อาชีวปริวัฒน์, ฐิติมา ชูเชิด และนครินทร์ อมเรศ, 2561) การศึกษาของสถาบันวิจัยปวญ อังภากรณ์ ภายใต้ธนาคารแห่งประเทศไทย พบว่าโครงสร้างการผลิตทางอุตสาหกรรมที่พิจารณาจากข้อมูลส่งออกในช่วงปี 2544-2559 สินค้าส่งออกของไทยมีความหลากหลายมากขึ้น มีความซับซ้อนเชิงอุตสาหกรรมมากขึ้นด้วย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารเชิงกลยุทธ์มาใช้ในการจัดการ

การผลิต และการส่งออกในสินค้าอุตสาหกรรมในตลาดโลก นับวันจะมีการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศสังคมนิยมที่เคยเน้นตลาดในประเทศ เริ่มหันมาส่งเสริมการส่งออกและชักจูงการลงทุนจากต่างประเทศ ประเทศเหล่านี้บางประเทศ เช่น จีน เวียดนาม และอินเดีย มีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ และมีค่าจ้างแรงงานที่ต่ำกว่าไทย การส่งออกในสินค้าอุตสาหกรรมไทยจึงต้องประสบกับการแข่งขันมากขึ้น และสินค้าไทยที่เคยมีข้อได้เปรียบโดยเฉพาะสินค้าที่ต้องอาศัยทรัพยากรและแรงงานที่อาศัยเทคโนโลยีที่ไม่สลับซับซ้อนมากนัก เริ่มต้องสูญเสียส่วนแบ่งการตลาดให้แก่ประเทศอื่น ๆ ไปบ้างการเปลี่ยนแปลงในยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรม จากกลยุทธ์การส่งเสริมอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้า สู่การส่งเสริมการส่งออกของไทยประสบความสำเร็จอย่างงดงาม ตั้งแต่เริ่มมีการส่งเสริมอุตสาหกรรมส่งออกในช่วงต้นทศวรรษ 1970 เป็นต้นมาจนถึงต้นทศวรรษ 1990 ประเทศไทยนับว่าเป็นประเทศที่มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่มีระดับสูงประเทศหนึ่งของโลก การเจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรมมีส่วนสำคัญต่อการขยายตัวอย่างต่อเนื่องของเศรษฐกิจไทยเป็นเวลาติดต่อกัน และการเจริญเติบโตของการส่งออกในสินค้าอุตสาหกรรมที่มีอัตราการเติบโตสูงมากในเวลากว่าสองทศวรรษก็เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากต่อการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจไทย

การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (Strategic analysis) การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ เป็นกระบวนการเริ่มแรกของการบริหารเชิงกลยุทธ์ ซึ่งในการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์จะประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญได้แก่ การกำหนด วิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) เป้าประสงค์ (Goal) และ/หรือ วัตถุประสงค์ (Objective) เป้าหมาย (Target) นโยบายองค์กร(Organization policy) ตามแต่ละองค์กรจะเลือกกำหนดใช้

ปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมไทยในอดีต

ประเทศไทยนับว่าเป็นประเทศที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมช้ากว่าประเทศอื่น ๆ หลายประเทศที่มีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจที่ใกล้เคียงกัน เช่น เกาหลีใต้ ฮ่องกง ญี่ปุ่น สาเหตุสำคัญอาจเป็นเพราะประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีสินค้าส่งออกทางการเกษตรที่สำคัญ เช่น ข้าวและยาง ที่สามารถสร้างรายได้เงินตราต่างประเทศได้ ในตอนต้นของการพัฒนาอุตสาหกรรมสมัยใหม่ประเทศไทยก็มุ่งผลิตเพื่อป้อนตลาดในประเทศ แต่เมื่อมีการพัฒนาอุตสาหกรรมส่งออก ประเทศไทยก็สามารถมีการขยายการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมได้อย่างรวดเร็วการพัฒนาอุตสาหกรรมของไทยในช่วงเวลาที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี 1960 ถึง 1990 มีปัจจัยเกื้อหนุนที่สำคัญหลายประการ คือ :

1) การเจริญเติบโตโดยรวมของเศรษฐกิจไทยอยู่ในเกณฑ์สูง และมีเสถียรภาพ ทำให้ตลาดสินค้าอุตสาหกรรมขยายตัวในอัตราสูง นักลงทุนมีความมั่นใจในการลงทุน เพราะไม่ต้องประสบกับความผันผวนด้านราคาสินค้า ค่าเงิน และการเปลี่ยนแปลงนโยบาย

2) การมีปัจจัยการผลิตในสินค้าอุตสาหกรรม คือ แรงงานมีราคาไม่แพง และทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ นับว่ามีส่วนเอื้ออำนวยการพัฒนาอุตสาหกรรมมาก พูดในภาษาใช้ ในเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศก็คือ ประเทศไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (comparative advantage) ในการผลิตสินค้าที่ใช้แรงงาน และทรัพยากรความเข้มข้น

3) นโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาอุตสาหกรรม เช่น การสร้างสิ่งสาธารณูปโภค การส่งเสริมการลงทุนโดยเอกชน การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์จากการทดแทนการนำเข้าสู่การส่งออก ล้วนมีส่วนทำให้อุตสาหกรรมเจริญเติบโต

4) สถานการณ์ในตลาดโลก เช่น การจำกัดปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในช่วงต้นของการส่งเสริมการส่งออกสิ่งทอไทย และการปรับเปลี่ยนค่าเงินของสกุลเงินต่างๆ มีผลต่อการขยายตัวของการส่งออก และกระตุ้นให้เกิดการลงทุนจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมไทยในปริมาณมาก

5) ความพยายามของภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเสริมการส่งออกในสินค้าอุตสาหกรรม เช่น การให้สิทธิประโยชน์ และสิ่งจูงใจแก่ผู้ส่งออก การพยายามปรับปรุงคุณภาพสินค้าและความพยายามในการหาตลาดต่างประเทศ กล่าวได้ว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมไทยในช่วงห้าทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ประโยชน์จากการส่งเสริมอุตสาหกรรมของรัฐบาลในสมัยต่าง ๆ และจากการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ของเศรษฐกิจโลก ในการพัฒนาอุตสาหกรรม ประเทศไทยสามารถใช้ประโยชน์จากการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบทางด้านปัจจัยการผลิตทางด้านแรงงาน และทรัพยากร และจากการเป็นผู้มาทีหลัง (late-comer) ในการพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งสามารถอาศัยเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาแล้วจากต่างประเทศมาใช้ประโยชน์ สถานการณ์ของตลาดโลกทั้งการขยายตัวทางการค้าระหว่างประเทศ และการเปลี่ยนแปลงในอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราสกุลต่างๆ ก็มีส่วนช่วยให้มีการขยายตัวในภาคอุตสาหกรรม ในช่วงแรกของการเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์การพัฒนาอุตสาหกรรมจากการเน้นการทดแทนการนำเข้าสู่การส่งเสริมการส่งออก ประเทศไทยสามารถส่งสินค้าออกที่ประเทศเรามีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบทางด้านต้นทุนการผลิต เช่น อาหาร สิ่งทอและเสื้อผ้าสำเร็จรูป

อุตสาหกรรมที่สำคัญมากขึ้นได้แก่ อุตสาหกรรมยานยนต์ และชิ้นส่วน ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ พลาสติกเคมี และผลิตภัณฑ์จากยางพารา อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จนี้กระจุกตัวอยู่ในบริษัทส่วนน้อย

และบางบริษัทก็มีขนาดเล็กเกินกว่าที่จะเติบโต และยังกระจุกตัวอยู่ในบางจังหวัด ได้แก่ ระยอง กรุงเทพฯ และปริมณฑล ออยุธยา ฉะเชิงเทรา

สรุป

แนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์มาใช้ในการจัดการด้านอุตสาหกรรมในประเทศไทยในการพัฒนาอุตสาหกรรมนั้น จำเป็นต้องผลักดันให้ภาคการผลิตมีความสมดุล มั่นคง และยั่งยืนซึ่งการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมที่สอดคล้องกับศักยภาพพื้นฐานของประเทศ โดยการนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และนวัตกรรม มาประยุกต์ใช้ จะก่อให้เกิดการเพิ่มผลผลิตภาพ มูลค่า และมาตรฐานรวมถึงพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการให้มีความเข้มแข็ง และแข่งขันได้ในเวทีโลก ซึ่งสามารถทำได้โดยการพัฒนาปัจจัยสนับสนุน ทั้งในด้านกฎหมายและกฎระเบียบ การอำนวยความสะดวกในการประกอบกิจการ การรวมกลุ่มคลัสเตอร์ และการบูรณาการนโยบาย/แผนงานกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จะเอื้อให้เกิดการลงทุน และลดอุปสรรคในธุรกิจอุตสาหกรรม นอกจากนี้การส่งเสริมสถานประกอบการที่เป็นมิตรต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม จะอาศัยการกำกับดูแลอย่างทั่วถึง การถ่ายทอดองค์ความรู้และการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเป็นกลไกในการขับเคลื่อน อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ยังขาดไม่ได้ คือ การพัฒนาองค์กรและบุคลากรของกระทรวงอุตสาหกรรมให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการอย่างต่อเนื่อง

พัฒนามาตรฐาน การตรวจสอบรับรองกระบวนการและผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้กับภาคอุตสาหกรรม และเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค และประชาชนเพื่อส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมที่สอดคล้องกับศักยภาพพื้นฐานของประเทศและอุตสาหกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคต โดยพัฒนาผู้ประกอบการ และบุคลากรภาคอุตสาหกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทานให้เป็นผู้มีสมรรถนะสูง ทั้งด้านทักษะการผลิต การบริหารจัดการ เทคโนโลยี และนวัตกรรม การต่อยอดงานวิจัยและพัฒนา การประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อเพิ่มผลผลิตภาพและพัฒนามาตรฐานให้ภาคอุตสาหกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทาน เสริมสร้างประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์ และโซ่อุปทานของภาคอุตสาหกรรม มีความสามารถในการแข่งขันในระดับที่สูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกรัตน์ เลิศชูสกุล. **คนรุ่นใหม่: การเปลี่ยนผ่านและทางออกประเทศไทย ใน BOT Symposium 2021: สร้างภูมิคุ้มกัน ผลักดันเศรษฐกิจไทย**, 30 กันยายน 2564 กรุงเทพมหานคร: ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2564.
- รชฏ เลียงจันทร์. **วิจัยกรุงศรีชวนคิด “อุตสาหกรรมไทย” อยู่ตรงไหน-จะแข่งขันอย่างไรในเวที โลก . THAI PUBLICA ไทยพับลิก้า-กล้าพูดความจริง (1 กรกฎาคม 2564).** แหล่งที่มา: <https://thaipublica.org/2021/07/krungsri-research-how-competitive-is-thai-industry-on-the-world-stage/> เข้าถึงเมื่อ 5 กรกฎาคม 2564
- วิทยา ด้านธำรงกุล. **“เตรียมตัวเข้าสู่ยุค Metaverse.”** กรุงเทพธุรกิจ. (29 กันยายน): 2564.
- สมประวิณ มันประเสริฐ และ ก้องภพ วงศ์แก้ว. **“Inside-Out” โมเดลการเติบโตทางเศรษฐกิจเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน**. aBRIDGED article, (6 พฤศจิกายน 2562) แหล่งที่มา https://www.pier.or.th/?post_type=abridged&p=7161. เข้าถึงเมื่อ 7 มิถุนายน 2564.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. **ประเทศไทยในอนาคต Future Thailand: มิติที่ 8 การเมืองไทย**. กรุงเทพมหานคร: รายงานวิจัยเสนอต่อสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ. 2564.
- อาชว์ ปวิณวัฒน์, ฐิติมา ชูเชิด และ นครินทร์ อมเรศ. **“ไขปริศนาผลิตภาพของไทยด้วยกฎแจ่มจูลภาค ”**. aBRIDGED article, (26 ตุลาคม) แหล่งที่มา https://www.pier.or.th/?post_type=abridged&p=6207. เข้าถึงเมื่อ 7 มิถุนายน 2564.
- Modern Manufacturing. แหล่งที่มา: <https://www.mmthailand.com>.

